

ТРИБУНА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

УДК 347.211

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v6.2023.18>

В. Бацуца,

аспірант кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова

ДО ПИТАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАБУТТЯ ТА РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ НА ЦИФРОВІ АКТИВИ

Постановка проблеми. Згідно з ч. 1 ст. 4 Закону України «Про віртуальні активи» (далі – Закон № 2704-IX) [1] віртуальні активи є нематеріальними благами, особливості обороту яких визначаються Цивільним кодексом України (далі – ЦК України) [2] та цим Законом. Це віддзеркалює підхід країн сім'ї континентального права, що тяжіють до визначення цифрового активу як активу нематеріального (таким чином включивши його до системи об'єктів права власності), на противагу англо-американській сім'ї, держави-представниці якої схилиються до розуміння таких активів як прав вимоги. Разом з тим станом на сьогодні ЦК України не містить жодного правового положення, яке б стосувалось врегулювання цифрових активів як об'єктів майнових прав та, відповідно, визначало б правовий режим їх обігу, особливості набуття та розпорядження відповідними правами. У цьому світі постає очевидна прогалина правового регулювання, коли відповідно до приписів Закону № 2704-IX віртуальні активи прямо визначено як об'єкти цивільних прав (п. 1 ч. 1 ст. 1), що не врегульовуються основним актом цивільного законодавства України.

Більше того, відзначається, що цифрові активи кидають виклик традиційному розумінню концепцій власності та володіння, хоча очевидно, що ринок очікує, що закон розглядатиме цифрові активи як об'єкти прав власності – і прийнято говорити про цифрові активи як про об'єкти власності та володіння, проте закон у різних юрисдикціях не завжди однозначно застосовує ці концепції до цифрових активів [3, с. 23]. Ще більшою проблемою постає, коли ці питання взагалі не вирішені на рівні акту, що закладає підвалини розуміння і застосування означених концепцій, як у прикладі з ЦК України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню цивільно-правової специфіки здійснення майнових прав на цифрові активи присвячують свої праці все більше вітчизняних дослідників, зокрема ці та дотичні аспекти ставали предметом дослідження таких авторів як С. Аліна, Д. А. Арзянцева, І. П. Дмитро, М. М. Коврига, Д. Є. Козенков, А. А. Кудь, О. І. Кулик, О. В. Куриліна, М. Кучерявенко, І. Лясківський, А. С. Овчаренко, В. Ю. Пряміцин, М. Рехлицький, Є. Смичок, Д. Фартушна, Ю. І. Шаповал та інших. При цьому означена проблематика

динамічно розвивається, потребуючи подальших наукових розвідок.

Метою цієї статті є встановлення особливостей набуття та розпорядження майновими правами на цифрові активи у світлі сучасного правового регулювання та перспектив його імплементації в Україні.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. На нелогічності нормативної бази та алгоритму легалізації криптовалют (і загалом, додаємо, цифрових активів як таких) у цьому світлі наголошують А. В. Кісіль та В. Ю. Пряміцин, які пояснюють це тим, що законодавець вносить зміни до Податкового кодексу України (далі – ПК України) [4], одразу вирішуючи питання оподаткування, однак питання тлумачення криптовалюти залишається відкритим. А тому, на думку авторів, варто спочатку внести зміни до ЦК України, який має врегулювати всі ці правовідносини, закріпивши, що таке криптовалюта, що саме можна робити з цими активами, які права надаються користувачу та який механізм їх захисту [5, с. 9]. Знову ж, сказане можливо вільно поширити і на всю категорію цифрових активів – попри те, що дефінітивна площина та низка засадничих положень щодо прав, які з ними пов'язані, вже охоплюються Законом № 2704-IX, цього недостатньо для встановлення повноцінного цивільно-правового режиму обігу таких активів та навіть кількох таких режимів, розмежування яких слід здійснювати залежно від типології цифрових активів.

Така ситуація спричиняє необхідність якнайшвидшого внесення змін до ЦК України, зокрема шляхом пропонуваного у літературі запровадження права віртуальної власності (як обмеженого речового або квазіречового права, що, незалежно від остаточного обраного законодавцем правового підходу з цього приводу, становитиме особливий вид права власності

з визначеною специфікою змісту, здійснення та захисту [6, с. 91]), а не врегулювання податкових зобов'язань як це має місце сьогодні. Це підкреслюється самим фактом того, що набрання чинності Законом № 2704-IX ставиться у залежність від прийняття закону про внесення відповідних змін до ПК України, пов'язаних із оподаткуванням віртуальних активів. Втім, на сьогодні лише один законопроект у цьому напрямку включено до порядку денного Верховної Ради України – «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами» від 13 березня 2022 року № 7150 [7].

На нашу думку вирішення цієї проблеми напряму пов'язане із загальною рекомендацією необхідності та/або бажаності встановлення, яким чином цифрові активи та крипто-активи можуть бути об'єктами права власності в законодавстві у відповідних юрисдикціях, чи то шляхом внесення змін до загальних положень, чи через створення ізольованого спеціального режиму (другий з варіантів актуальний власне для держав континентальної правової сім'ї, до якої належить й Україна), про що говорять у наукових джерелах інші дослідники [3, с. 24]. Відносно ж володіння цифровими активами це потребує встановлення ефективних правових механізмів: (i) у законодавстві, що регулює передачу активів, і (ii) у законодавстві, яке регулює доступні засоби правового захисту для захисту прав власності на актив [3, с. 25].

При цьому можливо погодитись із М. В. Дубняком, що простого доповнення ст. 190 ЦК України (за прикладом формулювання положення: «Майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, *віртуальні активи* а також майнові права та обов'язки»), як це вже мало місце, до прикладу, у проекті Закону про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо

стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні) № 7246 від 30 жовтня 2017 року [8] та у проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо оподаткування операцій з криптоактивами № 2461 від 15 листопада 2019 року [9]) недостатньо для повноцінного визначення правового статусу, характерних ознак для віртуальних активів [10, с. 24].

Дещо ширшими є пропозиції, втілені у проекті Закону про внесення змін та доповнень до Цивільного кодексу України, спрямованих на розширення кола об'єктів цивільних прав № 6447 від 17 грудня 2021 року, зокрема:

1) зміни та доповнення до ст. 177 ЦК України, згідно з якими об'єктами цивільних прав є речі, гроші, цінні папери, *цифрові речі*, майнові права, роботи та послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні та нематеріальні блага; закріплення, що об'єкти цивільних прав можуть існувати у матеріальному світі та/або *цифровому середовищі*, що обумовлює форму об'єктів, особливості набуття, здійснення та припинення цивільних прав і обов'язків щодо них;

2) доповнення Кодексу ст. 179¹, відповідно до ч. 1 якої цифрова річ тлумачиться як благо, яке створюється та існує *виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність*. Цифровою річчю є *віртуальні активи*, цифровий контент та інші блага, щодо яких застосовуються положення частини першої цієї статті [11] (виділення наші).

Втім, поруч із загальною критикою цих пропозицій з огляду на логічну та системно-юридичну недосконалість введення нової категорії цифрових речей, відзначимо також, що і цей законопроект залишає особливості правового режиму цифрових речей (звертаємо увагу, що саме цифрових речей загалом, у той час як Закон № 2704-IX стосується виключно вір-

туальних активів) на розсуд спеціального закону, хоча і передбачає застосування до цифрових речей положень цього Кодексу про речі, якщо інше не встановлено цим Кодексом, законом або не впливає із сутності цифрової речі (пропонована ч. 2 ст. 179¹ проекту [11]).

Здійснюючи класифікацію віртуальних активів та виокремлюючи віртуальні активи класичних систем обліку цифрових даних (електронні гроші, бездокументарні цінні папери, монети в комп'ютерних іграх тощо) та віртуальні активи розподіленого реєстру, автор розмежовує останні на крипто-активи, здійснення відносин щодо застосування яких регулюється суб'єктами державного фінансового моніторингу та профільним законодавством; та токенизовані активи, відносини з приводу застосування яких регулюються нормами цивільного законодавства та нормами міжнародного права. Додатково дослідник відзначає, що систему обліку на базі технології розподіленого реєстру можна використовувати як середовище укладання правочину, де контрагенти, верифіковані самою інформаційною платформою, мають облікові записи (особисті кабінети), а всі дії автоматично реєструються в системі. Відповідно такі відносини мають уважатися договірними та підпадати під сферу регулювання цивільного та/або господарського законодавств [12, с. 6, 8]. Овчаренко А. С. з цього приводу резюмує, що для того, щоб об'єкт вважався віртуальним активом і став об'єктом фінансового моніторингу, він має відповідати трьом критеріям: наявності вартості, можливості до обігу в цифровому форматі й можливості до його обміну на інші об'єкти цивільного права [13, с. 201].

За сучасного ж стану правового регулювання можливо лише прослідкувати базові засади регулювання питань набуття та розпорядження майновими правами на цифрові активи, так та у тій мірі, в якій вони

закріплюються у спеціальному Законі № 2704-ІХ, із наступним визначенням принаймні ключових напрямків, у яких повинно рухатися надалі законодавче забезпечення цього питання у суто цивільно-правовій площині – на рівні норм та інститутів ЦК України. Зрозуміло, що на основі таких засад слід у майбутньому будувати підходи до імплементації цифрових активів як об'єктів майнових та особистих немайнових цивільних прав у окремій главі ЦК України.

Насамперед слід виходити з того, що п. 7 ч. 1 ст. 1 Закону № 2704-ІХ визначає оборот віртуальних активів як усі правовідносини, які стосуються віртуальних активів, які виникають між учасниками ринку віртуальних активів, а також між ними та державою. Крім цього, п. п. 2–4 ч. 1 ст. 2 цього ж Закону встановлюють, що він застосовується до правовідносин, які виникають у зв'язку з вчиненням правочину, предметом якого є віртуальний актив, якщо сторони визначили право України як таке, що підлягає застосуванню до правочину в цілому або до окремої його частини; якщо обидві сторони правочину є резидентами України; та, якщо особа, яка здійснює операції з віртуальними активами у своїх інтересах (набувач віртуального активу), є резидентом України.

З точки ж зору цивільно-правового регулювання, яке засновується на диспозитивному методі, набуття та розпорядження майновими правами на цифрові активи повинно визначатися, з урахуванням публічно-правових обмежень, все ж як правочини між суб'єктами з рівним правовим статусом – фізичними та юридичними особами, які вільні набувати та відчужувати такі права на відповідні об'єкти. А тому суто цивільно-правовий аспект проблематики, хоч і тісно пов'язаний, але прямо не охоплює адміністративних, ліцензійно-дозвільних та інших складових поняття обороту цифрових активів, а повинен

прагнути до встановлення приватно-правових механізмів та інструментів.

У зв'язку з цим, можливо звернутися до норм Закону № 2704-ІХ для початкового визначення особливостей майнового обороту цифрових активів, що закріплюються на рівні цього спеціального акту, потребуючи наступного розширення і визначення у ЦК України. До відповідних положень можливо віднести (наступні виділення наші):

1) загальні приписи стосовно правового режиму цифрових активів як нематеріального блага (ст. 4 Закону); положень стосовно посвідчення забезпеченими активами майнових прав (концепт, який ми не вважаємо за потрібне запроваджувати далі у нормах ЦК України); визначення *моментом створення віртуального активу моменту, з якого перший власник отримує можливість володіти, користуватися та розпоряджатися віртуальним активом у системі забезпечення обороту відповідного віртуального активу*, якщо немає можливості достовірно встановити інший момент створення віртуального активу, виходячи з технічних особливостей системи забезпечення обороту віртуальних активів (ч. 1 ст. 5 Закону); засади набуття права власності та здійснення правочинів із цифровими активами, зокрема те, що *право власності на віртуальний актив набувається за фактом створення віртуального активу, вчинення та виконання правочину щодо віртуального активу*, на підставі норм закону або рішення суду і засвідчується володінням ключа такого віртуального активу, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті (до них належать випадки, коли: 1) ключ віртуального активу або віртуальний актив знаходиться на зберіганні у третій особи відповідно до умов правочину між зберігачем та власником цього віртуального активу; 2) віртуальний

актив передано на зберігання будь-якій особі відповідно до закону або рішення суду, що набрало законної сили; 3) ключ до віртуального активу набуто особою неправомірно), а також низка приписів щодо того, що, зокрема, умови набуття, умови переходу та обсяг прав на віртуальні активи можуть виражатися у формі алгоритмів та функцій системи забезпечення обороту віртуальних активів, у межах якої здійснюється оборот віртуальних активів, та того, що зміст права власності на віртуальний актив *включає право володіти віртуальним активом, право користуватися віртуальним активом та право розпоряджатися віртуальним активом на свій розсуд*, якщо це не суперечить закону, зокрема шляхом передачі права власності на віртуальний актив – при цьому володіння, користування та розпорядження віртуальним активом *фіксується у системі забезпечення обороту віртуальних активів* (ст. 6 Закону); спеціальні норми щодо розпорядження забезпеченими цифровими активами (ст. ст. 7–8 Закону) – усі ці норми містяться у розділі II Закону № 2704-IX;

2) окремі положення інших структурних розділів Закону № 2704-IX, звернення до яких дозволяє кристалізувати низку базових принципів набуття та розпорядження майновими правами на цифрові активи з точки зору механізмів цивільного права: свобода здійснення операцій – укладення правочинів з віртуальними активами учасниками ринку та свобода самостійно визначати та встановлювати вартість віртуальних активів, за якими здійснюються операції з віртуальними активами (п. 1, п. 7 ч. 1 ст. 9 Закону); права на належну якість послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, на судовий та інші способи захисту своїх прав на віртуальні активи з боку держави та з боку інших учасників ринку віртуальних активів (п. 3, п. 5 ч. 1 ст. 9

Закону); окремі положення щодо правил укладення договорів, пов'язаних із наданням послуг з віртуальними активами, зокрема згідно з ч. 3 ст. 10 Закону № 2704-IX: на договори про надання послуг із зберігання або адміністрування віртуальних активів чи ключів віртуальних активів поширюються положення ЦК України щодо договорів про зберігання з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом; та низка інших.

Як бачимо, набуття, володіння, користування та розпорядження правами на цифрові активи Законом № 2704-IX нерозривно пов'язується із системою забезпечення обороту віртуальних активів, що визначається як програмний або програмно-апаратний комплекс обміну електронними даними, який забезпечує ідентифікацію та оборотоздатність віртуальних активів (п. 10 ч. 1 ст. 1 Закону № 2704-IX). Видається, що таке формулювання звужує розуміння цифрових активів та, відповідно, обмежує можливість вчинення врегульованих цим Законом правочинів, виключно тими, що створюються та поширюються за допомогою технології розподіленої книги або подібної їй, на що вказує вимога забезпечення ідентифікації та оборотоздатності цифрових активів. Отже, з правового регулювання виключаються віртуальні активи, не засновані на DLT чи схожих цифрових механізмах (ті ж NFT).

З цього приводу у дослідженні, підготовленому в рамках діяльності Робочої групи з питань цифрових активів та приватного права, організованої під егідою UNIDROIT (Міжнародного інституту з уніфікації приватного права) відзначається, що застосування норм майнового права, як правило, залежить від ідентифікації власності та певної форми публічності, а також від подальшого переходу прав власності від однієї особи до іншої, що також іноді вимагає «відстеження» прав, для чого можуть знадобитися формули або інші мето-

дології (такою формулою, відповідно, і виступає у Законі № 2704-IX концепція системи забезпечення обороту віртуальних активів). Разом з тим, далі дослідники виснують про те, що ці концепції є особливо складними в контексті цифрових активів, оскільки деякі з них є взаємозамінними (Ether, Bitcoin), а деякі – ні.

Проблематика невзаємозамінних цифрових активів полягає у їх сутності унікального активу, який неможливо легко замінити іншими цифровими активами, навіть якщо два незамінні цифрові активи здаються схожими один на одного. Такі NFT можуть включати метадані, візуальні елементи, серійні номери та інші характеристики, які роблять їх унікальними, а отже, унікальними цінностями. Приклади невзаємозамінного цифрового активу включають унікальні цифрові предмети, такі як крипто-арт, крипто-колекціонування та крипто-ігрові токени [14]. Таким чином можливо говорити про необхідність розроблення пристосованої до сутності NFT та подібних цифрових активів концепції відслідковування укладених з ними правочинів та, відповідно, переходу прав власності та інших речових прав на них. Можливо врахувати позицію К. Г. Некіт з приводу необхідності виокремлення специфічних віртуальних активів, що використовуються на онлайн-ігрових платформах, які не є доцільним регулювати у рамках нормативного акту, спрямованого на визначення правового режиму обігу крипто-активів з огляду на їх відмінну правову природу [15, с. 49]. Проте обидві категорії можуть отримати базове нормативне закріплення на рівні ЦК України.

Також варто у загальному відзначити, що окреслених норм Закону № 2704-IX, які мають цивільно-правову природу та спрямування, недостатньо для повноцінного запровадження приватно-правового режиму обігу, реалізації прав стосовно набуття, володіння, користування

та розпорядження цифровими активами. Визнання останніх як нематеріального блага, право власності на який включає класичну тріаду прав володіння, користування та розпорядження, закріплення моменту створення віртуального активу, набуття права власності на нього за фактом створення, вчинення та виконання правочину, на підставі норм закону чи відповідно до рішення суду (за умови засвідчення володінням ключа такого активу) є важливими засадами, проте, за виключенням прив'язки до системи забезпечення обороту цифрових активів (як першої, на сьогодні – нормативно визначеної особливості набуття та розпорядження відповідними правами), не характеризують унікальні для досліджуваних об'єктів майнових цивільних прав риси.

Окрім наявності та застосування подібних систем ідентифікації та оборотоздатності цифрових активів до особливостей здійснення правочинів (операцій) з такими об'єктами майнових прав також можемо віднести: 1) форму договорів (правочинів) з розпорядження цифровими активами, зокрема тих, що укладаються як смарт-контракти або за своєю правовою сутністю самі є такими; 2) відсутність матеріального вираження; 3) децентралізований характер емісії; 4) часткова анонімність; 5) складність оцінки вартості таких активів, необхідність врахування контрагентами можливої різкої зміни їх ціни, визначення способів фіксації такої ціни на момент укладення договору; та, окремо щодо криптовалют: 6) безособовість володіння (втрата доступу передбачає безповоротну втрату активу); 7) вільне розпорядження (активи доступні кожному, хто має ключ); 8) відсутність провайдера – суб'єкта, що здійснює зберігання та має інформацію щодо активу (окрім тих, що зберігаються на біржах); 9) відсутність можливості зовнішнього управління, що у контексті спадкування таких активів, за судженням С. Аліні, означає

неможливість розподілу між спадкоємцями, виконання заповідального розпорядження коштом цих активів [16, с. 193].

Щодо першої з ознак, цікавими є пропозиції В. Варавки з приводу не лише закріплення законодавчої дефініції смарт-контракту як одного з видів цивільно-правового договору, що виражений у формі програмного коду й автоматично виконується у розподіленій мережі, але й, з метою мінімізації недоліків, передбачити обов'язкову ідентифікацію сторін смарт-контракту, а також запровадити обов'язковий електронний текстовий додаток до смарт-контракту, в якому будуть визначатися суттєві умови договору, і який матиме юридичну силу в разі виникнення помилки програмного коду та необхідності вирішення суперечностей між сторонами у судовому порядку [17, с. 149].

З означеного випливає й необхідність запровадження ефективних стандартів гарантування оборотності цифрових активів, зокрема, подібно до матеріальних рухомих речей, відсутності обізнаності чи повідомлення про заборону, добросовісності заволодіння (передачі), які для цифрових активів, ймовірно, включатимуть прийняття еквівалента володіння або передачі матеріальних рухомих речей [14]. Частину цих функцій дійсно можна реалізувати за допомогою DLT чи подібної технології, інші ж вимагають впровадження додаткових стандартів юридичної (контрактної) та технологічної природи у їх тісному взаємозв'язку. Іншим аспектом, на який звертають увагу, є спосіб фіксації передачі прав на цифровий токен, якщо він пов'язаний із іншим активом, до відчуження якого законом пред'являються особливі, більш суворі вимоги. З цього приводу рекомендується запровадити системи гарантування належної взаємодії між токеном та таким активом, включаючи спеціально вимоги для того, щоб переконатися, що розподілена книга

задовольняє всі формальні вимоги (наприклад, щодо форми укладення договору, підпису тощо) для передачі прав власності на базовий актив, і, ймовірно, необхідно буде переконатися, що компетентна посадова особа мав певний привілейований доступ до цифрової книги активів [3, с. 27].

Проблемою більш загального характеру можливо визначити універсальне питання забезпечення права власності на цифрові активи, враховуючи технологічну природу системи, в якій вони створюються, зберігаються та обробляються. Наприклад, як відзначають автори Робочої групи з питань цифрових активів та приватного права UNIDROIT, якщо система розподіленої книги не покладається на центрального контрагента з повноваженнями змінювати книгу у відповідь на ухвалу суду, виникатимуть питання щодо того, як права власності на відповідну книгу застосовуються. Однак, далі резюмують дослідники, загальне питання про те, як забезпечити дотримання прав власності у випадку невідомих власників, саме по собі не є новим, і можливо, існуючі концепції можна адаптувати для примусового захисту прав власності на цифрові активи [14].

Висновки. На нашу думку, хоча ці питання є виключно важливими для гарантування надійності транзакцій з цифровими активами, належного, заснованого на юридичному факті переходу майнових прав на них, їх регулювання не варто переносити у цивільно-правову площину, проте слід наскрізно імплементувати наслідки застосування таких технологій і механізмів у приватно-правових положеннях. Це вимагає втілення у ЦК України при посвідченні майнових прав на цифрові активи та факту їх переходу від одного власника (користувача) до іншого вимог технологічного характеру, першим кроком до чого виявляється і слугує використовувана у Законі № 2704-IX вказівка на звернення до системи

забезпечення обороту віртуальних активів. Проте в жодному разі нею не слід обмежувати можливі способи верифікації транзакцій та ідентифікації сторін правочину, що потребує внесення відповідних доповнень до Закону та врахування їх при підготовці комплексного цивільно-правового регулювання питань набуття та розпорядження майновими правами на цифрові активи у нормах ЦК України.

Такі механізми можуть функціонувати *ad hoc* стосовно конкретного активу, який не обертається у системі, а існує як унікальний об'єкт майнових прав. Тому нормативною вимогою, закріпленою у ЦК України для належного встановлення об'єкту правочину, слід визначити не систему забезпечення обороту цифрових активів, а більш гнучку прив'язку до будь-якого технологічного способу автентифікації, що дозволить досягти цієї ж мети. У майбутньому практика відповідних суспільних відносин та правозастосовна практика у цьому ж аспекті дозволять встановити та апробувати подібні способи та засоби.

У статті досліджуються особливості набуття та розпорядження майновими правами на цифрові активи у світлі сучасного правового регулювання та перспектив його імплементації в Україні. Стверджується, що для гарантування надійності транзакцій з цифровими активами, належного, заснованого на юридичному факті переходу майнових прав на них, їх регулювання не варто переносити у цивільно-правову площину, проте слід наскрізно відобразити наслідки застосування таких технологій і механізмів у приватно-правових положеннях.

Це вимагає втілення у Цивільному кодексі України при посвідченні майнових прав на цифрові активи та факту їх переходу від одного власника (користувача)

до іншого вимог технологічного характеру, першим кроком до чого виявляється і слугує використовуваною у Законі № 2704-IX вказівка на звернення до системи забезпечення обороту віртуальних активів. Проте в жодному разі нею не слід обмежувати можливі способи верифікації транзакцій та ідентифікації сторін правочину, що потребує внесення відповідних доповнень до Закону та врахування їх при підготовці комплексного цивільно-правового регулювання питань набуття та розпорядження майновими правами на цифрові активи у нормах Цивільного кодексу України. Такі механізми можуть функціонувати *ad hoc* стосовно конкретного активу, який не обертається у системі, а існує як унікальний об'єкт майнових прав. Тому нормативною вимогою, закріпленою у Цивільному кодексі України для належного встановлення об'єкту правочину, слід визначити не систему забезпечення обороту цифрових активів, а більш гнучку прив'язку до будь-якого технологічного способу автентифікації, що дозволить досягти цієї ж мети. У майбутньому практика відповідних суспільних відносин та правозастосовна практика у цьому ж аспекті дозволять встановити та апробувати подібні способи та засоби.

Ключові слова: цифровий актив, токен, крипто-активи, об'єкти цивільних прав, віртуальна річ, майнові права.

Batsutsa V. On the question of the features of the acquisition and disposal of property rights to digital assets

The article examines the peculiarities of acquiring and disposing of property rights to digital assets in the light of modern legal regulation and prospects for its implementation in Ukraine. It is argued that in order to guarantee the reliability of transactions with digital

assets, the proper, based on the legal fact of the transfer of property rights to them, their regulation should not be transferred to the civil law plane, but the consequences of the application of such technologies and mechanisms in private law provisions should be thoroughly reflected.

This requires implementation in the Civil Code of Ukraine, when certifying property rights to digital assets and the fact of their transfer from one owner (user) to another of technological requirements, the first step of which is the indication used in Law of Ukraine "On Virtual Assets" to apply to the turnover assurance system of the virtual assets. However, in no case should it limit the possible ways of verifying transactions and identifying the parties to the transaction, which requires making appropriate amendments to the Law and taking them into account when preparing comprehensive civil law regulation of acquisition and disposal of property rights to digital assets in the norms of the Civil Code of Ukraine. Such mechanisms can function ad hoc in relation to a specific asset that does not circulate in the system but exists as a unique object of property rights. Therefore, the normative requirement set in the Civil Code of Ukraine for the proper establishment of the object of the transaction should be defined not as a system for ensuring the turnover of digital assets, but as a more flexible link to any technological method of authentication, which will allow to achieve the same goal. In the future, the practice of relevant public relations and law enforcement practice in the same aspect will allow establishing and testing similar methods and means.

Key words: digital asset, token, crypto-assets, civil rights objects, virtual thing, property rights.

Література

1. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 р. № 2074-IX. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Allen J. G., Rauchs M., Blandin A., Bear K. Legal and Regulatory Considerations for Digital Assets. Cambridge Centre for Alternative Finance. 54 p. URL: <https://www.jbs.cam.ac.uk/wp-content/uploads/2020/10/2020-ccaf-legal-regulatory-considerations-report.pdf>.
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
5. Кісіль А. В., Пряміцин В. Ю. Правовий статус криптовалют в Україні. Прикарпатський юридичний вісник. 2021. Випуск 1 (36). С. 8–11.
6. Некіт К. Г. Особливості змісту та здійснення права віртуальної власності. Часопис цивілістики. 2019. № 32. С. 86–92.
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами: проект Закону України від 13.03.2022 р. № 7150. Верховна Рада України. Законотворчість. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39211>.
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні): проект Закону України від 30.10.2017 р. № 7246. Верховна Рада України. Законотворчість. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62816.
9. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо оподаткування операцій з криптоактивами: проект Закону України від 15.11.2019 р. № 2461. Верховна Рада України. Законотворчість. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/449>
10. Дубняк М. В. Проблеми правового регулювання криптовалюти в Україні. Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання. Матеріали нау-

ково-практичної конференції (м. Київ, 10 грудня 2020 р.) / упоряд.: О. А. Баранов, В. М. Фурашев, С. О. Дорогих. Київ : Фенікс, 2020. С. 20–27.

11. Про внесення змін та доповнень до Цивільного кодексу України, спрямованих на розширення кола об'єктів цивільних прав: проект Закону України від 17.12.2021 р. № 6447. Верховна Рада України. Законотворчість. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73472

12. Кудь А. А. Феномен віртуальних активів: економіко-правовий аспект. *International Journal of Education and Science*. 2020. Vol. 3. No. 3. P. 1–13.

13. Овчаренко А. С. Правове регулювання віртуальних активів та криптовалют в Україні: сучасний стан і перспек-

тиви. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 200–202.

14. *Issues Paper. Digital Assets and Private Law Working Group. First session (remote). Rome, 17–19 November 2020. UNIDROIT 2020. Study LXXXII – W.G.1 – Doc. 2.* URL: <https://www.unidroit.org/english/documents/2020/study82/wg01/s-82-wg01-02-e.pdf>

15. Некім К. Г. Розвиток правового регулювання обігу віртуальних активів (криптовалют) в Україні. *Часопис цивілістики*. 2022. № 44. С. 45–51.

16. Аліна С. Спадкування криптовалют, токенів та інших цифрових активів: проблеми та перспективи. *Юридичний вісник*. 2018. № 1. С. 191–195.

17. Варавка В. Проблеми правового регулювання смарт-контрактів. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 1 (21). С. 143–151.

